

REPERTORIUM NOMINUM HUNGARORUM
XXVI.

SOMLÓSI ANTÓNIA

Budapesti középiskolások szólítónevei az
1960-as évek elején

Budapest, 1980.

MAGYAR SZEMÉLYNÉVI ADATTÁRAK

26.

Szerkeszti: Hajdú Mihály

ISSN 0324-7864

Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport
Névkutató Munkaközössége

FF 154/26
A Nyelvtudományi Intézet

Könyvtára

Leltári szám:

22766/81

B E V E Z E T É S

A névtudomány örvendetes fejlődésnek indult, a hatvanas-hetvenes években egyre több cikk, tanulmány jelzi a téma fontosságát. A névtudományi konferencia arra indította a Nyelvészeti Tudományos Diákkört, (amelynek tagja voltam 1966-ig) hogy összegyűjtse a tanulók egymás között használatos neveit. A diákköri tagok sok budapesti középiskolában jártak 1960-ban és 61-ben, én magam az Ybl Miklós Építőipari Technikum diákjainak szólítóneveit jegyeztem föl. (Ebből készült a szakdolgozatom mintegy 2300 összegyűjtött név alapján.) A gyűjtőmunka nem volt egységes, bár törekedtünk erre, így az óriási névanyagnak csak egy kisebb százalékát lehetett biztonságosan felhasználni. A későbbi gyűjtésekhez Benkő Loránd professzor úr adta meg a főbb támpontokat, így alaposabb munkát végezhettem. A budapesti középiskolákban a diákköri tagok azt a módszert követték, hogy rövid tájékoztató jellegű beszélgetés után cédulákat osztottak ki a tanulók közt, erre jegyezték föl társaik nevét, szólítóneveit és a magyarázatokat. Ezek a "magyarázatok" sokszor tévesek voltak, sokszor semmiféle támpontot nem adtak a név keletkezéséről illetően. Leszámítva a hibákat, még így is sok adat gyűlt össze, ezek lehetővé tettek bizonyos általánosításokat. A diákkörösök gyűjtései a következő iskolákból valók: Veres Pálné Leánygimnázium, Apáczai Csere János Gyakorlóiskola, Lengyel Gyula Közgazdasági Technikum, Eötvös József Gimnázium, Postaforgalmi Technikum. Az itt tanuló 14-18 éves diákok közül 1425-en 1863 nevet jegyeztek föl. A magam gyűjtése 542 név volt.

A tanulók egymás között használatos neveit szólító-névnek hívom, melyek három nagy csoportra oszlanak: 1. keresztnevből, 2. családnévből alakult szólítónevek és 3. gúnynevek. A szólítónevek a diáknyelv tartozékai. Tudjuk, hogy a jassz nyelv hat a diáknyelvre, illetve általában a nagyvárosi nyelvre. Megfigyelhetnénk, hogy e hatások mellett mégis milyen eleven kapcsolat mutatható ki a népnyelv és a diáknyelv névadási szokásai között. Ha pedig történeti jellegű tanulmányokat olvasunk a családnevek, a falusi ragadványnevek témaköréből, észrevehetjük, hogy a diákok szólítónevei körében megtalálhatók szinte mindezek a jelenkori népi, vagy történeti jellegű formák is. Meggyőződésem, hogy a szólítónevek néha választ adhatnak történeti névtani kutatásoknál. Nem akarok most itt részletesen szólni elvi jellegű megállapításokról, beszéljenek a tények.

Dolgozatom a gyakorisági sorrendet választotta. Legtöbb szólítónév a keresztnevekből alakult, majd a családnevekből alakult szólítónevek következnek, s összeforrott közösségekben gyakori a gúnynév.

I. A keresztnevekből alakult szólítónevek

1. Képzéssel alakult szólítónevek

-a képzősek

Adra (Adrienne) 1, Bea (Beatrix) 2, Bea (Beáta) 1, Eda (Edit) 1, Era (Erika) 1, Eta (Etelka) 1, Giza (Gizella) 1, Juta (Judit) 1, Kata (Katalin) 3, Katya (Katalin) 1, Laja (Lajos) 3, Latya (Lajos) 1, Maja (Mária) 1, Mara (Mária) 2, Paja (Pál) 1, Sanya (Sándor) 1, Tonya (Tamás) 1, Vera (Veronika) 2, Zsuzsa (Zsuzsanna) 7

A képző használata csökken. (Vö.: HAJDÚ MIHÁLY: Magyar becézőnevek. 66) Több a vele képzett női név, mint férfinév. Ezek is keletkezhettek pusztá elvonással, mint az -i képzőnél. Pl.: Sára, Magda, Zsuzsa stb. Véleményem szerint a képző használata újabban ismét népszerű. Utalnék néhány újabb diákszóra is, hiszen a nemrég divatos suli, gimi helyett ma ismét sula, gima járja. Viszont mindez nem vonja kétségbe a fent említett csökkenést, ugyanis változatlanul többségben van az -i képző.

Az -a képző állhat egyszótagú zárt rövidülés után: Eda, Era stb. Állhat egyszótagú nyílt rövidülés után: Bea. Előfordul két mássalhangzóra végződő rövidülés után: Adra, Kriszta. Más alakmódosulást szenvedett tövek után: Dina (Edina), Gitta, Panna, Pista stb. Az -a képző előtt állhat palatalizált mássalhangzó: Katya, Tonya. Ez a képző jól szolgálja a rövidséget.

-e képzősek

Csak a Böbe és a Csöre nevekben él.

-i képzősek

Adri (Adrienne) 2, Ami (Annamária) 1, Andi (Andrea) 2,
Angi (Angéla) 2, Ani (Anna) 5, Anni (Anna) 5, Anni
(Anikó) 1, Anti (Antal) 1, Ari (Aranka) 1, Ági (Ágnes) 22,
Ági (Ágota) 1, Árpi (Árpád) 1, Bori (Borbála) 2, Brigi
(Brigitta) 1, Csabi (Csaba) 1, Csili (Csilla) 2, Dori
(Dorottya) 1, Eli (Elemér) 1, Elli (Elvira) 1, Emi
(Emília) 2, Emmi (Emma) 2, Eri (Erika) 1, Eszti (Eszter) 3,
Eti (Etelka) 1, Édi (Edit) 1, Erzsi (Erzsébet) 34,
Évi (Éva) 6, Feri (Ferenc) 6, Franci (Franciska) 1,
Gabi (Gábor) 4, Gabi (Gabriella) 11, Gizi (Gizella) 4,
Gusztai (Gusztáv) 1, Gyöngyi (Gyöngyvér) 1, Gyuri (György) 2,
Hajnal (Hajnal) 1, Hanni (Hanna) 1, Hédi (Hedvig) 1,
Ibi (Ibolya) 2, Ildi (Ildikó) 11, Ili (Ilona) 7,

Izi (Izabella) 1, Jani (János) 1, Joli (Jolán) 1, Józsi (József) 1, Judi (Judit) 1, Juti (Judit) 1, Juli (Júlia) 5, Juli (Julianna) 1, Kami (Kamilla) 1, Kari (Karola) 1, Katyi (Katalin) 1, Kati (Katalin) 38, Kálmi (Kálmán) 1, Kiri (Krisztina) 1, Klaudi (Klaudia) 1, Klári (Klára) 5, Kriszti (Krisztina) 1, Lidi (Lídia) 2, Levi (Levente) 1, Livi (Livia) 1, Magdi (Magda) 3, Magdi (Magdolna) 7, Mari (Mária) 43, Mári (Mária) 1, Matyi (Mátyás) 2, Márti (Márta) 3, Meli (Melinda) 1, Miki (Miklós) 6, Moni (Mónika) 1, Orsi (Orsolya) 2, Otti (Ottilia) 1, Peti (Péter) 5, Piri (Piroska) 3, Robi (Róbert) 1, Rozi (Rózsa) 1, Rozi (Rozália) 1, Rózsi (Rozália) 3, Rudi (Rudolf) 3, Sanyi (Sándor) 8, Sári (Sára) 1, Sári (Sarolta) 4, Szilvi (Szilvia) 2, Tami (Tamara) 1, Teri (Teréz) 3, Tibi (Tibor) 1, Tomi (Tamás) 2, Tubi (Tuba) 1, Tündi (Tünde) 1, Vali (Valéria) 4, Veri (Veronika) 1, Viki (Viktória) 1, Zoli (Zoltán) 4, Zsófi (Zsófia) 2, Zsuzsi (Zsuzsa) 12

"A képző maj. túlterhelése közismert" - írja HAJDÚ MIHÁLY (i. m. 70). A képző maga is szokatlan rövidséget követel meg, éppen ezért ilyen népszerű. A XVI. század óta van meg nyelvünkben. Köznevekhez is gyakran járul: isi, ovi, sulí stb. Előfordult, hogy némelyik név pusztán rövidüléssel keletkezett: Ildi, Meli stb. Némelyik -i képzős nevünk annyira hagyományos, hogy becézett jellege szinte már alig érezhető: Kati, Mari stb. Mások viszont egészen újak: Eli, Levi stb.

-i képzőnk állhat teljes név után, de ritkán és csak rövid nevekben: Pali, Zsolti stb. Néhány kivételtől eltekintve (Klaudi) általában egyszótagú zárt rövidülés után áll: Adri, Moni stb.

Gyakori a más alakmódosulást szenvedett tő után is.

Ari (Mária), Böbi (Erzsébet), Berti (Norbert), Dini (Edina), Dindi (Gyöngyi), Dudi (Judit), Guszti (Augusztá), Lujzi (Alajos), Mimi (Emilia), Nelli (Kornélia) Panni (Anna), Pisti (István), Sunyi (Sándor), Titi (Attila), Tóni (Antal és Antónia), Toni (Antal és Antónia), Trudi (Gertrud), Zlotyi (Zoltán), Zsi (Erzsébet).

A becéző tő hangzója változatlan maradhat, de változhat is, mennyiségi és minőségi értelemben. (Vö. TOLNAI:

MNy. XXIII, 172) A magánhangzó megrövidül: Gabi, Jani, Peti. Megnyúlik: Édi, Hédi. Minőségi változások: Gyuri, Tomi. A mássalhangzó megrövidülhet: Csili, Emi. Geminálódhat: Otti. A palatalizáció is szórványos eszköze a becézésnek, mondja Horger Antal. (Vö.: Nép és Nyelv 1941.8.1.) Példáink: Sanyi, Katyi stb.

A hangsornak csak egy kis része elégséges ahhoz, hogy felkeltse a név képzetét, amely az egész hangsorhoz tapad. (Vö.: TOLNAI: MNy. XXIII, 173-4) Ezért a becézőnevek több teljes név helyett is állhatnak. Pl.: Ica (Ilona, Irma, Irén, Imre) Matyi (Matild, Mátyás) Így lehet férfinévnek női becézője és fordítva. A hagyományos nevek azonnal felkeltik a teljes név képzetét, az újabbak nem azonnal. Pl.: Eli, Levi (Elemér, Levente). Ez természetes, hiszen újabb névváltozatról van szó. A mód viszont, ahogyan képződött, nem új. (Vö.: BENEI: Nyr. LXXIV, 355)

-ó képző

Barnabó (Barnabás) 1, Margó (Margit) 1, Zsuzsó (Zsuzsanna) 1, Zárt rövidülések után álló képző. Más alakmódosulást szenvedett tő után: Zsó.

-u képző

Egy ikerített példánk van rá: Gyulu-Lulu.

c-típusú képzők

-ca képző

Beca (Béla) 1, Ica (Ilona) 6, Maca (Margit) 1, Maca (Mária) 2, Saca (Sarolta) 3

Közismert, hogy képző eredetét illetően vita folyt nyelvészeink között. Főleg női nevekben fordul elő ez a képző, csak egyetlen példánk van férfinévre: Beca (Béla). Példáinkban egyszótagú nyílt rövidülések után áll a -ca képző. Állhat más módosulást szenvedett tövek után is: Gica (Ágnes). A Maca a hasonló névkezdet miatt Mária és Margit beceneve is.

-ci képző

-c típusú képzőink között ez a leggyakoribb.

Anci (Anna) 1, Béci (Béla) 1, Enci (Emőke) 1, Emőci (Emőke) 1, Enci (Enikő) 1, Frici (Frigyos) 1, Inci (Irén) 1, Jenci (Jenő) 4, Juci (Judit) 1, Juci (Julia) 1, Laci (László) 13, Marci (Márton) 2, Saci (Sára, Sarolta) 6

Nem tárgyalnám itt a Laci és Marci vitatott eredetét. Mai nyelvérzékünk a -ci képzős származékoknál tartja nyilván. Érdekes a háromszótagos Emőci.

A -ci képző állhat zárt végződés után: Anci, Enci stb. Nyílt végződés után is előfordul: Juci, Saci stb. Ez a képző játékosága miatt kedvelt. Állhat más alakmódosulást szenvedett tövek után is: Goci (Ágota) 1, Nuci (Anna) 1, Panci (Anna) 1.

-cő képző

Ancó (Anna) 1, Gyurcő (György) 1. E két példánkban egyszótagú zárt tőhöz járult a -cő képző.

-cu képző

Icu (Ilona) 3, Macu (Mária) 1, Micu (Miklós) 1. Legtöbbször nyílt rövidüléshez járuló képző.

-ica képző

Adica (Adrienne) 1, Évica (Éva) 1, Marica (Mária) 1, Veronica (Vera) 1.

-ice képző

Évice (Éva) 1.

Az Évice és a Veronica alakulhatott a diáknyelvi ún. "idegenes" olvasással is.

-ici képző

Katici (Katalin) 1, Krisztici (Krisztina) 1.

Zárt tő után áll ez a játékos, túlbecézett hangulatú képző.

-uci képző

Anuci (Anna) 1, Béluci (Béla) 2, Csilluci (Csilla) 1, Kinguci (Kinga) 1, Veruci (Vera) 1.

Kedveskedő, játékos, fiúknál gúnyos hangulatú képző. Általában mássalhangzó után áll. A gyermeknyelvben is gyakori: Buci, Muci stb.

cs-típusú képzők

-csa képző

Ancsa (Anikó) 7, Ancsa (Anna) 2, Borcsa (Borbála) 1, Ercsa (Erika) 1, Julcsa (Júlia, Julianna) 2.

Példáinkban egyszótagú zárt tő után áll. Divatos az Ancsa, újszerű az Ercsa, Régiel, gúnyos a Borcsa és a Julcsa.

-csi képző

Gabcsi (Gábor) 1, Ilcsi (Irén) 1, Janosi (János) 5,
Karcsi (Károly) 1, Marcsi (Mária) 1, Marcsi (Marietta) 1,
Palcsi (Pál) 1, Tamcsi (Tamara) 1, Tercsi (Teréz) 1,
Tibcsi (Tibor) 1, Toncsi (Tamás) 1, Valcsi (Valéria) 1.

Játékos hangulatú képző, többnyire mássalhangzós tő után
áll. (Vö.: HAJDÚ MIHÁLY: i.m. 93)

k- típusú képzők

-ka képző

Borka (Borbála) 1, Gyurka (György) 1, Ilonka (Ilona) 2,
Jóska (József) 5, Jutka (Julia) 2, Jutka (Judit) 20,
Melka (Melinda) 1, Zsuzska (Zsuzsa) 1.

Néha a név teljes alakjához is járulhat: Juditka, Margitka.
Állhat kétszótagú zárt rövidülés után: Ilonka, de egyszó-
tagú zárt rövidülés után is: Borka, Gyurka stb.

Más alakmódosulást is szenvedett tövek után:

Ciska (Franciska), Liszka (Alice), Milka (Kamilla), Rika
(Mária), Treszka (Teréz), Tuszka (Márta), Zsóka (Erzsébet).

-ke képző

Nem a -ka korrelatív párja.

Gizke (Gizella), Pirke (Piroska).

Két példánkban egyszótagú zárt rövidülések után áll a
képző. Előfordul teljes név után is: Ervinke, Iránke,
Jenőke. Más alakmódosulást is szenvedett tövek után:
Ditke (Edit), Zsike (Erzsébet).

-kó képző

Jankó (János), Palkó (Pál).

Hagyományos nevek, egy-két példánk van rá. A -kó előtt mindig zárt a szótag. (Vö.: RÁCZ: MNy. XLIII, 52) Ma már ritkán képez új származékokat.

-ek képző

Katyek (Katalin).

Játékos, tréfás képző, magánhangzó diszharmoniót okoz Bározi véleménye szerint (Vö.: MNy. XXVIII, 91) saláv végződésekből vonódott el.

-ók képző

Erzsók (Erzsébet).

Ritka képző, új származékokat nem képez.

-ika képző

Adrika (Adrienne) 1, Attika (Attila) 2, Gyurika (György) 1, Janika (János) 1, Józsika (József) 2, Julika (Julia) 2, Marika (Mária) 15, Olika (Olga) 1, Sanyika (Sándor) 2, Zolika (Zoltán) 1, Zsuzsika (Zsuzsa) 1.

Állhat ez a képző más módosulást szenvedett tövek után is: Pannika (Anna). Képzőnk egyszótagú zárt rövidülések után fordul elő.

-ike képző

Erzsike (Erzsébet) 4, Évike (Éva) 1, Gizike (Gizella) 2, Győzike (Győző) 1, Ilike (Ilona) 1, Lívike (Livia) 1, Tibike (Tibor) 1.

Állhat más módosulást szenvedett tövek után is: Sztike (Eszter). Ez a képző is egyszótagú zárt rövidülések után áll a példákban.

Egyéb képzők

-ili képző

Matyili (Mátyás) 1, Zuzuli (Zsuzsa) 1.
Játékos, tréfás hangulatú képző.

-nyi képző

Manyi (Margit és Mária).

-si képző

Misi (Mihály) 2, Usi (Ursula) 1.

Nyílt tőhöz járuló képző.

-ás képző

Atillás (Attila) 2.

Főnévhez és melléknévhez járuló jassznyelvi képző,
-és változata nincsen. (Vö.: BÁRCZI: MNy. XXVIII, 91)
Köznévben is gyakori: Almás, kajás stb.

-is képző

Andris (András)

-us képző

Annus (Anna) 1, Barnus (Barna) 1, Bertus (Berta) 1,
Bélus (Béla) 1, Etus (Etelka) 1, Gyulus (Gyula) 2,
Idus (Ida) 1, Ilus (Ilona) 2, Imrus (Imre) 1, Kálmus
(Kálmán) 1, Zolus (Zoltán) 1.

Játékos, tréfás, kedveskedő neveket képez. Egyaránt
járul veláris és palatális magánhangzójú tövekhez. (Vö.:
HAJDÚ MIHÁLY: i.m. 121) Egyszótagú zárt rövidülések után
áll a példákban.

-szi képző

Gyuszi (Gyula)

-esz képző

Gabesz (Gabriella) 1, Karesz (Károly) 2, Katesz (Katalin) 1,
Klaresz (Klára) 1, Kléresz (Klára) 1.

Mindig zárt tőhöz járuló képző. Játékos, gúnyos
hangulatú. Eredetileg az -esz nem volt tréfás hangulatú
képző (vö.: HAJDÚ MIHÁLY: i.m. 124-5), de hasonló vég-
ződésű jiddis és cigány szavak hatására tréfás jelentésű
lett és innen adaptálódott a többi névhez.

-usz képző

Beusz (Beáta) 1, Monikusz (Monika) 1.

Játékos hangulatú képző, talán a latinos képző hatására.

-ckó képző

Juckó (Judit) 1.

-cika képző

Jucika (Judit) 1, Lacika (László) 3.

-cuka képző

Micuka (Miklós) 1.

-icus képző

Évicus (Éva).

Lehet az Évi és Vicus keveredése is.

-icsek képző

Francicsek (Franciska) 1.

-nci képző

Inci (Irén), Mancsi (Mária).

-inka képző

Katinka (Katalin).

-ska képző

Miska (Mihály).

-usek képző

Magdusek (Magda)

-uska képző

Ilmuska (Ilma), Pálmuska (Pálma).

Becézgető, babusgató képző, főleg női nevekhez járul.

Példáinkban egyszótagú zárt rövidülés után áll.

-ilinkó képző

Csabilinkó (Csaba).

2. A teljes keresztnév áll szólítónévként

Visszahúzódó, csendes, komoly tanulókat "szólítanak" változatlan keresztnéven. Néhány ritka keresztnévet is megtartanak változatlan formában. Pl. Gerda, Fabiola stb. Némelyet teljes alakjukban is becéző képzőt rejtenek magukban: Emőke, Etelka, Gyöngyi stb. A hagyományos nevek: Ica, Kati stb. annyira elszürkülnek, hogy a tanulók némely esetben a szebb Ilona, Katalin megszólítást használják helyette.

András 2, Andrea 2, Anikó 3, Anna 3, Antónia 1, Aranka 1, Ágnes 1, Ágnes asszony 1, Balázs 1, Béla 1, Csaba 1, Csilla 1, Edit 2, Elemér 1, Emil 1, Emőke 3, Endre 1, Enikő 1, Erika 3, Erna 1, Eta 1, Etelka 2, Éva 9, Fabiola 1, Gábor 4, Gerda 1, Géza 2, Gyöngyi 3, Györgyi 5, Győző 1, Gyula 4, Hajnal 1, Hanna 1, Ildikó 3, Ilma 1, Ilona 1, Imre 2, Irén 3, Irma 2, István 1, Jenő 1, Jeromos 1, Júlia 1, Karola 1, Katalin 1, Kristóf 1, Lajos 4, Laura 1, László 2, Lenke 2, Margit 2, Marianna 1, Marian 1, Mariann 1, Mária 6, Márta 9, Melitta 1, Mihály 1, Olga 1, Péter 1, Piroska 1, Rózsa 1, Tibor 1, Zsuzsa 12, Viktor 1, Vince 1, Viola 1, Gyulám 1.

3. Mássalhangzóváltozással alakult szólítónevek

Ikerítésből való kiválások

Az Anna-Panna ikernévből való kiválások: Panoi, Panoi, Panka, Panica, (Annamária), Panni, Pancser, Pónyi, (Anna) 7.

Az Ista-Pista ikernévből való kiválások

Pista 5, Pisti 2, Pistike 1, Pistuka 1, Pituár 1, Pityu 3, Pityuka 1, Pityesz 1.

Az Erzsébet alakváltozatai, többnyire B-elő mássalhangzóval: Böbe 6, Böbi 1, Böbe baba 1, Böbike 1, Böske 3, Bözse 1, Csöre 4, Bea 1 (Először Böbe volt).

Az ikernévből kivált névbecézés a XVII. sz. óta van meg nyelvünkben. Érdekes a Pancser, Pituár, Pityesz név, jassznyelvi képzőkkel. A Böske név alakulását HORGER magyarázta. (Vö.: MNy. XXVII. 49-50) A Csöre másodlagos ikerítés. (CSEFKÓ: MNy. XXIV. 44)

Egyéb példák: Csutka 2 (Jutka-Csutka), Csuti 1 (Judit), Csutak 5.

Első mássalhangzó hatására bekövetkezett mássalhangzócsere: Dedőke, (Dezső), Gyögyő (Győző), Sasa (Sarolta), Zizi (Zita).

Palatalizálódó mássalhangzók) Katya (Katalin), Iatya (Lajos), Pityesz (István), Pityu, Pityuka (István), Sanya (Sándor).

Mássalhangzóváltozások) Ani (Anna), Csili (Csilla), Emmi (Emília) Gitta (Margit).

Gyermeknyelvi hibás hangképzésből eredő mássalhangzócserek: Dudi (Judit), Dindi (Gyöngyi), Maddi (Magdolna).

4. Név eleji csonkulással alakult szólítónevek

BENKŐ LORÁND egyik cikkében (Nyv. LXXIV. 339) megállapítja, hogy német mintára (Betti, Ria) a magyarban is alakultak ilyen nevek: Dönci (Ödön) stb. Gyűjtésünkben is vannak rá adatok.

Egyetlen magánhangzót veszítő nevek: Dina (Edina), Gota (Ágota), Mese (Emese), Rika (Erika) 2, Tila (Attila), Tilla (Attila).

Hangcsoportot veszítők: Ciska (Franciska), Ria (Mária).
Két szótaggal csonkult név: Zia (Terézia).

Három szótaggal csonkult név: Nóra (Eleonóra).

Csonkulással és más módosulással is alakult nevek

Magánhangzó maradt a szóliftónév elején: Ari (Mária).

Egy szótaggal csonkult nevek: Dini (Edina), Dite (Edit), Ditke (Edit), Gica (Ágnes), Goci (Ágota), Liszka (Alice), Mimi (Emília), Sztike (Eszter), Titi (Attila).

Hangsoportot vesztek (egy szótagot): Bertti (Norbert), Csi (Mária), Gitta (Margit) 3, Gita (Margit) 2, Milka (Kamilla), Nuci (Anna), Nusi (Anna) 3, Rika (Mária) 3, Riska (Mária), Tinka (Katalin), Tit (Márta), Toni (Antal, Antónia), Toncsi (Antal, Antónia), Tóni (Antal, Antónia), Tuska (Márta), Trudi (Gertrud), Zsi (Erzsébet), Zsozsó (Erzsébet), Zsó (Erzsébet), Zsóka (Erzsébet).

Két szótagot vesztek nevek: Guszti (Augusztá), Kecse (Elek>Elekecske), Lina (Katalin).

5. Idegen keresztnév használata szóliftónévként megfelelés vagy hasonló hangzás alapján

Orosz nevek: Irina (Irén), Jeva (Éva), Katyusa (Katalin), Kátya (Katalin), Léna (Ilona), Pável (Pál), Szergej (Ferenc).

Az orosz nevek elterjedése a nyelvtanulással kapcsolatos. Az ilyen neveknel előfordul téves megfeleltetés is.

Német nevek: Betti (Erzsébet), Franci (Ferenc), Liza (Erzsébet), Lizi (Erzsébet), Szefi (István).

Angol nevek: Dzsú (Zsuzsa), Dzsón (János), Dzsudi (Julianna), Szájmon (Simon). A név fonetikus olvasása: James (János), idegenes olvasása: Vájola (Viola).

Arab nevek: Juszuf (József).

Francia nevek: Kler (Klára), Misel (Mihály), Szofi (Zsófia), Szúzan (Zsuzsa).

Görög nevek: Klarissza (Klára).

Latin nevek: Agáta (Ágota), Gábiel (Gabriella) 2,

Spanyol nevek: Rozalinda (Rózsa).

Szerb-horvát nevek: Jank (János), Treszka (Teréz).

A névszépítés jelenségét MIKESY SÁNDOR magyarázta (MNY. LIX,221). A keresztnév idegen formái mindig előkelően, patetikusan hangzanak. (Vö.: KOVALOVSKY: MNY. XXX,222) Néha az idegen név teljes alakját használják (Irina, Pável), néha becézett alakját (Kátya, Léna). Általában tudatos névszépítésről van szó.

6. Névcserek

Hangzási hasonlóság alapján a tanuló más keresztnévet kap szólítónévként. Egyes esetekben amelioratív szándék magyarázza ezt a jelenséget. (Edina-Edit), máskor tréfa (Ede-Edit). A névkezdet hasonló hangalakja szerepet játszik általában (Pötyi-Péter). Atilla (Ottília), Ede (Edit), Gábor (Gabriella) 2, Gábris (Gabriella) 2, Gyuri (Gyöfgyi, Gyöngyi) 2, (Lea) 1, Pötyi (Péter).

7. Név végi rövidüléssel alakult szólítónevek

E becézőmódra régen felfigyeltek nyelvészeink, írja HAJDÚ MIHÁLY (i.m. 46). A történeti névanyaggal BENKŐ LORÁND foglalkozott, a mai névanyaggal RÁCZ ENDRE. A mai név végi rövidülés nem az ősi becézés folytatása, mert az a XIV. sz.-ban kihalt. A tövek felosztása BENKŐ

LORÁND (MNY. XLVI, 230-3) csoportosításának mintájára készült.

Egyszótagú nyílt rövidülés: Zsu (Zsuzsa, Zsuzsanna) 7.

Egyszótagú zárt rövidülés. Teljes nevekből:

Il (Ilona), Jan (János) Krisz (Krisztina) 2. Becézett nevekből: Liz (Liza-Erzsébet).

Kétszótagú nyílt rövidülés: Agu (Augusztá), Emő (Emőke).

Kétszótagú zárt rövidülés: Piros (Piroska), Rozál (Rozália, Rózsa), Viol (Viola).

8. Szólitónévként használt tulajdonnevek, közzavak, idegen szavak

Cica (Ilona), Csutka (Judit), Gazella (Gizella), Zacea (Katalin), Kaja (Klára), Kalár (Klára), Kaláris (Klára), Mese (Emese), Káró (Károly), Sunyi (Sanyi), Szirén (Irén), Zlotyi (Zoltán).

Némelyik szabályos képzéssel is alakulhatott volna (Kaja, Káró). Egy msh. kapcsolódásával vált "értelmessé": Szirén. Az első mássalhangzó változott meg: Csutka, s ebből Csutak, Csuti, Csutika stb. Vannak magánhangzót cserélő nevek is: Gazella, Sunyi. A név végéből vonták el az "értelmes" szót: Mese. Idegen szó a Zlotyi, ami nyilván a Zoli névből alakult.

9. Hangcsoportismétléssel alakult szólitónevek

A név elejét ismétlők: Sasa (Sára), Zizi (Zita).

A név közepét ismétlő: Titi (Attila).

A név végét ismétlő: Zsozso (Erzsébet - Erzsó).

10. Ikerítéssel alakult szólítónévre egyetlen
példám van: Gyulu-Iulu

11. Egyéb: Cila (László), Lilu (Julia). Mindkét név
szótagcserével alakult.
Ajeta (Andrea, Julia, Erzsébet, Teréz, Anna) keresztnévű
egyén neveinek első betűiből alakult.)

12. A szólítónév alakilag nem áll kapcsolatban a
keresztnévvel, hanem valamely asszociáció fűződik hozzá
és így alakul a szólítónév: Angyalka (Molnár Gabriella).
A keresztnévből először Gábiel lett, aztán Gábiel ark-
angyal, végül csak Angyalka)
Galotti (Lengyel Emilia) Az Emilia Galotti című film után.
Gyógynövény (Berki Kamilla). (Keresztneve miatt)
Kolumbusz (Nékám Kristóf). (A keresztnéve miatt)
Tinalina (Sára Rózsa). (A nagy Caruso című film után,
melyben a Tinalina-Rozalina című
dalt énekeltek.)
Tojás (Nékám Kristóf). (Kristóf → Kolumbusz → Tojás)

II. Családnevekből alakult szólítónevek

1. A családnévből képzéssel alakult szólítónevek csoportja
Leggyakoribb az -i képző.

Rövid családnevek esetében állhat a teljes név után is:
Brauni (Braun Mária), Főgli (Vogl Elemér), Solci (Scholz
János) Stubi (Staub Erzsébet), Szücsi (Szücs László),
Zöldi (Zöld László), Totyi (Tóth Annamária).

Általában gyakoribb a rövidített családnév + -i képző:

Bari (Barabás Judit), Bitti (Bittó Márta), Bogi (Bogenfürst Erzsébet), Boti (Botond György), Bruki (Bruckner Mária), Cigi (Czigány Mária), Csaszi (Császár Ildikó), Csepi (Csepeli Pálma), Csomi (Csomor Éva), Döri (Dörmer Mária), Dukí (Dukony Ágnes), Fabi (Fábián Anna), Goszi (Gosztonyi Éva), Gyémi (Gyéánt Mária), Hakki (Hacker Mária), Hali (Halász Anna), Halmi (Halmos Marietta), Heri (Herhäger József), Hofi (Hoffmann József), Huszi (Huszák Mária), Iszi (Iszakovits Mária), Juhi (Kisjuhász János), Kardi (Kardos Péter), Keszi (Keszthelyi István), Kohi (Kohonicz Mária), Kolli (Kollányi Erika), Kovi (Kovács Éva), Körbi (Körber Katalin), Kuli (Kulcsár Mária), Kuni (Kunhalmi Zsuzsa), Kuri (Kurucsa Mária), Kuti (Kutasy Imre), Lanti (Lantos Katalin), Lefi (Lefler Ferenc), Lesi (Lesenczei Zsuzsa), Lesi (Lesenszki Ferenc), Losi (Losonczy György), Mészi (Mészáros Mária), Mihi (Mihalovits György), Mojzi (Moyzes Enikő), Musti (Mustos Márta), Müli (Müller Mária), Nejni (Neumerker Livia), Nőgi (Nógrádi Mária), Osi (Osika Mária), Ottucsi (Ottucsák Mária), Pagi (Pagács Mária), Poli (Polevka Ágota), Pusi (Puskás Ildikó), Rédi (Réder Rózsa), Rasi (Rasovszky Katalin), Sami (Samodai Ildikó), Sandi (Sandner Zoltán) Sulci (Schulze Éva), Simi (Simon István), Sipí (Sipos György), Sipi (Sipos István), Sisi (Siska Mária), Siti (Sitkei András), Soji (Sólyom Margit), Stadi (Stadler Gabriella), Stami (Stamler Mária), Szabi (Szabolosi Ilona), Szaki (Szakál Judit), Szendi (Szende Tibor), Szeri (Szerencsés Ilona), Szlavi (Szlavkovszki Erzsébet), Sztoli (Sztolár László), Szutyi (Szutrély Judit), Szlotyi (Szlotta Erzsébet), Taki (Takács József), Taki (Takács Magda), Tejszli (Teiszler Magda), Tihi (Tihanyi Erzsébet), Turcsi (Turcsányi Andrea), Vadi (Vadász László), Vaszi (Vasziliev László), Venci (Wenzler Margit), Vizi (Wiesberger Mária), Völfi (Wölfel Mária), Zámí (Zémbó Ernő), Zupi (Zupkó Erzsébet), Zsepi (Zsepecki Erzsébet).

Itt is állhat az -i előtt palatalizált mássalhangzó: Totyi (Tóth). Előállhat a tőben magánhangzó rövidülés: Csaszi (Császár). Ezek a nevek is keletkezhetnek pusztán rövidüléssel: Vaszi (Vaszilev), Osi (Osika) stb. Sok esetben a családnév formailag keresztnév. Ilyenkor a keresztnévet becézik: Gazsi, (Gáspár).

Egyelemű képzők közül csak néhány példával fordul elő az -a képző: Pála (Pál Judit), Totya (Tóth Imre); -e képző: Bösze (Böszörményi László); -ci képző: Gruci (Gruchmann István, Kelenci (Kelen Eszter), Praci (Práger Katalin), Smarci (Schmarilla Gabriella), Uci (Udvardy Gábor).

A keresztnévi formájú családnévet becézték: Laci (László Erzsébet, László, Ferenc, László Gábor), Marci (Marton Anna).

A -ci képző teljes név után áll Kelenci (Kelen) esetében, a többi példában egyszótagú zárt rövidülés után vagy egyszótagú nyílt rövidülés után: Gruci stb.

-ica képző: Gubica (Gubek Mária), Makica (Makrai Miklós), Stukica (Stuka Mária), Tubica (Tuba Mariann). A képző egyszótagú zárt rövidülések után áll. A Tubica köznévi hatásra is keletkezhetett.

-uci képző: Dobuci (Dobó Márton), Liptuci (Lipták István), Sinkuci (Sinka Erzsébet), Szabuci (Szabó Zsuzsanna).

Általában egyszótagú zárt rövidülések után álló képző.

-csi képző: Kicsi (Kiss Judit, Kiss Katalin), Kunosi (Kunhalmi Zsuzsa), Mincsi (Minauf Mária), Timcsi (Tímér Sándor). Egyszótagú nyílt (Kicsi) és egyszótagú zárt (Kunosi) rövidülések után álló képző.

-ka képző: Balázska (Balázs Éva), Bejóka (Belyó Katalin), Kalinka (Kalina Ernő), Páloska (Pálos Zsuzsanna), Pórka (Poór Péter).

A -ka képző előfordul teljes név után: Páloska, de rövidült családnév után is: Balázska. Állhat zárt és nyílt tő után: Balázska, Bejóka stb.

-ke képző: Istenke (Istenes Emilia), Szöllőke (Szöllősi Mária).

-ek képző: Bazsek (Bakó Ottó), Farek (Farkas Éva),
Fucsek (Fucskó István). Az -ek képzőtagú zárt rövidülések után találjuk példáinkban.

-ika képző: Huszika (Huszák Mária).

-ike képző: Bőszike (Bősze László), Mülike (Mühlbacher Szilvia). Egyszótagú zárt rövidülések után áll a képző.

-ás képző: Bónás (Bónis Márta), Lippás (Lippai György),
Lonkás (Lontai Gábor), Paródiás (Paróczai István),
Rudnás (Rudnay Gyula), Szabókás (Szabó Ferenc).

Ugyanarról az -ás képzőről van szó, melyről a keresztneveknél már beszéltünk.

-us képző: Brezus (Brezula Sándor), Csernus (Csernai Sándor),
Göncus (Gönczy Katalin), Vidus (Vidák Tibor).

Egyszótagú zárt rövidülés után áll ez a képző. A nevek kétszótagosak.

-si képző: Pádsi (Pados Erzsébet).

Két esetben keresztnevi formájú családnév becézéséről van szó: Misi (Nagy Mihály Erzsébet, Mihály Sándor).

-si képző: Sziszi (Szilágyi Ágota, Szilágyi Ferenc).

-esz képző: Bakesz (Baksay Béla), Baresz (Barlay József),
Hatyesz (Hatvani Tibor), Padesz (Padányi Judit), Radesz
(Radványi György), Rajesz (Rajcsányi Péter), Somesz
(Somfai Mária).

Az -esz képzőről már a keresztneveknél szöveztünk. A Hatyesz névben palatalizáció figyelhető meg. A képző egyszótagú zárt rövidülések után áll.

-csek képző: Docsek (Dockál Irén).

-cska képző: Boncocska (Boncz Mária).

-cesz képző: Bacsesz (Baksai Béla).

-icsek képző: Huszicsek (Huszai Etelka), Zám bicsek (Zámbó Ernő). Egyszótagú zárt rövidülés után áll ez a tréfiás képző.

-uska képző: Csernuska (Csernai Sándor), Omuska (Omelka Anna).

2. Változatlan családnév használata szólítónévként

A tanulók igen gyakran szólítják egymást változatlan családnéven. Több oka van ennek: éppen kialakuló közösségekben gyakori ez a mód, alkalmilag is gyakran szólítják így egymást, sokszor a tanárok is ezt használják. Általában nem merül fel a családnév jelentése (ha van), de különleges esetekben ez is előfordul. KOVALOVSKY MIKLÓS megjegyzi, hogy a furcsa jelentésű családnévnek érezzük a jelentését. (Vö.: MNy. XXX, 223). Pl. Kerek (Kerek Endre). A tanulók figyelmeztettek erre a jelenségre. A keresztnévi formájú családnéveknél is adódhat, hogy felmerül a szóhoz fűződő asszociáció: Ábel, Gábor stb. (Ábel János, Gábor Éva stb.) Az YBL Miklós Technikumban divat a családnév mellé a mester szót tenni, ez a szakmához illő kifejezés. Pl. Barbai mester (Barbai Erzsébet) stb. Szokás a kis jelzőt a név elé tenni: Kisémeri (Emri Judit), Kispálhős (Pálhős Péter). Egy példánk van a birtokos személyragos megszólításra: Hirssem (Hirsch Ágnes).

Z-vel bővült családnévek (valószínűleg a kiejtés hatására, mikor "az" névelő kerül elé): Zábel (Ábel Anikó), Zács (Ács Katalin).

3. Szólítónévül használt közszavak és tulajdonnevek

E csoportba rengeteg szólítónév tartozik. Tulajdonképpen azok is, mikor a családnév keresztnévi formájú: Ábel, Gábor stb. A keresztnévi formájú családnévet becézik is a tanulók: Laci, Marci (László és Márton nevű tanulók). Előfordul, hogy a név közszói jelentésű: Molnár stb. Főlsorolhatnánk a név végi rövidülés olyan eseteit, amikor tulajdonnevet vonnak el: Máté; amikor köznevet vonnak el: Cső; amikor képzővel alakul szólítónév: Szöllőke; amikor

csonkulással alakul a szólítónév: Tóni stb.

Most azonban csak azokat a példákat veszem sorra, ahol a családnév első, hangsúlyos szótagja tulajdonnevet vagy köznevet indukál, de közben más változás is végbemegy a hangalakban.

A családnévből hangzási hasonlóság alapján teljes keresztnévi formájú szólítónév alakul: Apolka (Apostol János), Barbara (Barbai Erzsébet), Elvira (Erlein Julia), Jenő (Jeney László), Kunigunda (Kunhalmi Zsuzsa), Kunó (Kubányi György), Leó (Locker Margit).

A családnév első szótagja (vagy kezdő hangjai) valamely keresztnév becézett formáját asszociálja: Böske (Böszörményi László), Gyuri (Gyorgyovich Anikó), Jenőke (Jeney László), Jenci (Jeney László), Laci (Laczkó Erzsébet), Miki (Miholics Erzsébet), Misi (Mihálovics Éva), Misi (Misnyovszky Magda).

Földrajzi nevek is képződhetnek: Lesencetomaji (Lesenczei Zsuzsa), Kunhalom (Kunhalmi Zsuzsa), Nagykunság (Kunhalmi Zsuzsa), Páty (Pálfalvi József), Sümeg (Simkó Ferenc), Szentesi (Szerencsi Sándor), Tura (Tuza Magdolna).

Más, hasonló hangzású, humoros, vagy tévéből ismert, esetleg híres ember nevét asszociálja a családnév hangzási hasonlóság alapján, esetleg elszólásból is keletkezhetett némelyik: Benyovszki (Benyó László), Csornai (Csernai Sándor), Filep (Fülöp Sándor), Hacsek (Racsek Magda), Krapancsák (Krajnyák Erzsébet), Krapecki (Zsepecki Erzsébet), Kucsera (Kulcsár Antónia), Majzik mester (Mrazik Éva), Merényi (Mérei Kádár Gábor), Mójér (Mayer Éva), Morevec (Moraszky János), Osztrovics (Osztoics Ágnes), Palánkai (Ivánkay Mária), Pecsó (Pethő Erzsébet), Radecki (Radvány László), Stejner (Steinecker Árpád), Zámberszki (Jávorszki Sándor).

Közzszo alakul a családnévből: Bogyó (Bódis János), Bucok (Bucskó Ágnes), Csusza (Cseszna Ildikó), Galagonya (Galgóczy Ferenc), Gerlice (Gerley Judit), Hahn (Hahn Zsuzsanna), Kalász (Kahlesz András), Kohó (Kunhalmi Zsuzsa), Kókusz (Kóka Ilona), Lipityom (Lipták István), Manó (Manhertz Erzsébet), Mókus (Márkus László), Parketta (Karpeta János), Perc (Peresztégi Mária), Rugó (Rubovszky Éva), Sunyi (Sándor Vera /Sanyiból/), Sunyi (Unyi István), Szutyok (Szvitek Erika), Talicska (Tallódy Judit), Tapsi (Tabajdi Edina), Tatus (Tatár István).

Melléknevek alakultak szólítónévként: Berzenkedő (Berze Klára), Fényes (Fenyves László), Fúles (Fülöp Sándor), Lipicai (Lipiczki Gyula).

Még egy ígét is találunk: Lenyel (Lengyel Tamás).

Alakilag százfélek ezek a szólítónévek. Akad olyan is, amely szabályos képzésnek is felfogható: Tatus (Tatár). Akad, ahol egyetlen magánhangzó változott (Csornai-Csernai), van ahol felcserélődtek a hangok (Bucok-Bucskó) stb.

4. Név végi rövidüléssel keletkezett szólítónévek

Egyszótagú nyílt rövidülések: Csú (Csuka Rózsa Antónia).

Egyszótagú zárt rövidülések: Cik (Czikora Éva), Kriszt (Kristmann Ilona), Pik (Pikola Éva), Prek (Prekuta János).

Egyszótagú zárt rövidülés kettőzéssel) Pujpuj (Puja Klára).

Kétszótagú nyílt rövidülések) Brezu (Brezula Sándor), Cerkó (Zerkovitz Judit), Kaci (Kaczián Katalin), Krato (Kratochvíll Balázs), Luko (Lukovits Pál), Marja (Marjay Sándor), Mora (Moravszki János), Oceso (Ocsovai Györgyi), Ruta (Rutai Ilona), Sajno (Sajnovits Sándor) Stanko

(Stankovszki Márta), Zboró Zboróvári József).

Kétszótagú zárt rövidülések: Lipic (Lipiczki Gyula),
Pöls (Pölskey Péter).

Háromszótagú nyílt rövidülés: Jakubó (Jakubovits Gábor).

Ha keresztnév rejlik a családnév első részében, a szólitónév magától adódik: Ili (Iliopoulos Christos),
Máté (Mátéfalvy Erzsébet, Rozi (Rózinger Ilona), Rózsa (Rózsavári Mária), Szidi (Szidiropulosz Christos).

Egyszótagú köznév lesz a szólitónév a családnév első hangsúlyos részéből: Csó (Csótonyi Sándor), Fej (Fejes János), Kó (Kóvárfy Attila).

Kétszótagú köznevek: Agyag (Agyagási Margit), Deák (Deákovits Éva), Járom (Járomi Lajos), Kecse (Kecskeméti Béla), Kecse (Kecskés Zsuzsa), Kocsi (Kocsis Miklós), Kohó (Kohonicz Mária), Liget (Ligetfalvi Anna), Szeder (Szederjei Magdolna), Szőlő (Szöllősi György).

Ezek a szólitónevek is rövidülések, de a családnévben rejlő közzzó indukálta a rövidülést, függetlenül attól, hogy a közzzó etimológiai kapcsolatban van e a névvel, vagy sem.

5. A családnévből jelentéstani okok alapján keletkezett szólitónevek

A családnév szinonímája a szólitónév: Bicegő (Sánta Mária), Gurigás (Kerekes Edit), Karikás (Kerekes Edit), Madzag (Kötél András), Ordas (Farkas István), Szatyor (Kosárszky András), Szatorszki (Kosárszky András), Tubi (Galamb Karola).

A családnév antonímája a szólítónév: Békicsi (B. Nagy Gyula), Káin (Ábel János), Labanc (Kurucz Ferenc), Nyugodtmarianna (Szeles Marianna).

A családnév mint a fogalom nem-fogalma a szólítónév: Madárka (Rigó Katalin).

A családnév mint jelentéssel bíró közszó társítja a fogalmat: Finomszesz (Pálinkás Márta), Gróf (Herceg Mária), Günter (Wagner Tibor - Günter Wagner ceruzamárkáról), Hófehérke (Fehér Ilona), Ida (Turay Mária - Turai Ida színművésze), Kisróka (Farkas József), Mogyoró (Makk Katalin), Rákóczi (Kurucz István), Rumos (Boross Sándor), Traktorcsavar (Eke Éva), Trombitás (Dobos László), Trombi (Dobos László), Vitéz (Vezér Éva), Tyúkhúsleves (Ujházi Klára).

6. Idegen hatásra keletkezett szólítónevek

Fordítással keletkezett szólítónevek: Grün (Zöld László), Grüni (Zöld László), Svarc (Fekete András), Svarc (Fekete Katalin).

Előfordul a magyarra fordítás esete is: Madár (Vogl Elemér).

Igen gyakori az idegenes képzők használata: Kalaposz (Kalapos Ilona), Fábíusz (Fábián Erzsébet), Latréciusz (Lator György), Marégíusz (Marek Ilona), Strebécíusz (Strebek Tibor), Die Komorin (Komor Mária), Illajjer (Illés Hanna), Komorin (Komor Mária), Ancsilió (Ancsa Molnár Lajos), Komarova (Komor Mária), Osikov (Osika Mária).

Magyar családneveket idegen szavak mintájára olvasnak (jassznyelvi: lizséwliget!): Balagei (Balázs Éva), Balicó (Balikó Éva), Ciss (Kiss Károly), Kahlesz (Kahlesz András), Kristmann (Kristmann Ilona), Vogel (Vogl Elemér), Vogl (Vogl Elemér).

7. Hangcsoportismétléssel alakult szólítónevek

Nyílt hangcsoportot ismétlők: Csecse (Cseh Ildikó), Kokó (Kovács István, Kovács Katalin, Kovács Péter), Szesze (Szegő Péter), Sziszi (Szikszay Ferenc, Szilágyi Ágota, Szilágyi Ferenc, Szilágyi Ilona, Szilágyi Judit, Szilágyi Mária), Totó (Tóth László).

Zárt hangcsoportot ismétlő név: Pujpuj (Puja Klára).

8. Összetétellel alakult szólítónevek: Kisémei, Kispöhlös (Emri és Pöhlös), Barbai mester (Barbai Erzsébet).

9. Ikerítésből való kiválás: Pipuci (Lipták István → Liptuci), Puhí (Juhász Magdolna → Juhí).

10. Egyéb: Söcshá (Schulek János).

A személynév mindkét eleméből alakult szólítónevek

Családnév + keresztnév becézve: Papica (Papp Ilona).

Családnév becézve + keresztnév becézve: Simikovimari (Somi Kovács Mária).

Egyéb esetek: Ákid (Ács Katalin I.D. összeolvasva),
Kábé (Keszthelyi Barnabás), Nagyté (Nagy Tibor), Peid
(Pados Erzsébet I.D. összeolvasva), Pöjő (Palotás Jolán).

Néhány mozaikszerű szólítónév: Bacum (Bandl Tamás,
Bandl Cumi a neve), Faboja (Fabinyi Ibolya), Ibinyi
(Fabinyi Ibolya), Juju (Juhos Julia).

Anagramma-szerű nevek: Langyagyú (Nagy Gyula),
Szavidor (Szarka Tivadar), Tarka Szavidor (Szarka Tivadar).

Érdekes a Södre szólítónév; Erdős nevű tanuló neve
visszafelé olvasva.

III. A család-és keresztnevektől függetlenül alakult szólítónevek

Szólítóneveink nagy csoportja nem áll közvetlen
kapcsolatban a tanuló nevével, a közösségben keletkezik
valamely testi, lelki tulajdonság, jellemző eset, tett,
elszólás stb. alapján. Ismeretes az a vita, amely e ne-
vekről folyt, hogy gúnynévnek, ragadványnévnek, diák-
névnek hívjuk-e őket? Én általában röviden a gúnynevet
használok, bár tudom, hogy nem teljesen fedi a jelen-
séget ez a szó. Kialakulásuk összeforrottabb közössé-
gekben gyakori, negyedik osztályban több gúnynév van,
mint elsőben. A névdivat is megfigyelhető jelenség, egyes
osztályokban terjed pl. az állatnevek divatja, ilyenkor
szinte végigfut az osztályon a nevezgetés, a magaster-
metű lesz a Zsiráf, az alacsony az Egér stb. A gúnyne-
veket a névadás indítékai alapján osztályoztam. Termé-
szetesen nem lehetetlen alaki osztályozást végezni e
csoport esetében is.

A/ A névadás indítéka külső tulajdonság

1. A tanuló termete

A magasság: Coli (Végh Mária), Colos (Groh János és H. Tóth Endre), Dávid (Schönauer Mária), Hosszú (Groh János, Farkas János, Ferencz Nándor és Mihalovits György). Hosszika (Glaub Zsuzsa), Lakli (Végh Mária), Lőcsaláb Laja (Bodnár Lajos), Tehén (Prjevara Erzsébet, erős, magas lány), Tüdőbajos atléta (Schulek János, magas, sápadtaró, hajlotthatú, de jó magasugró fiú), Zsiráf (Boltos Gyula).

Már ebben az első rövid felsorolásban is látjuk, hogy a gúnynevek alakilag igen sokfélék. Természetesen ilyen szempontból is lehetne őket osztályozni. Vannak melléknevek, melyek közvetlenül jellemzik a név viselőjét (Colos, Hosszú) stb. Megfigyelhető a melléknevek képzett alakja: Coli, Hosszika). Ilyenkor a melléknevek a szólítónevekre jellemző képzőket veszik fel. Szerepelhet főnév, azaz tulajdonnév, melyet valamilyen asszociáció kapcsol a tanuló jelleméhez. Pl. Dávid. (Itt az ellentét a gúnyos kiindulási alap). Látunk összetett, azaz kettős szólítóneveket is. Sok állatnév is van a gúnynevek közt, ezek is jellemezni akarnak.

Alacsony termet: Bütyök (Kaposi Gyöngyi, Krakk József, Fellegi Zsuzsa, Nagy Sándor), Csirke (Pilez Péter), Csöpi (Berényi Erzsébet), Csöpszi (Bojtár Edit), Japán (Weber Lajos, szeme és termete hasonlít a japánokra), Kicsi (Benkő Erika), Kertitörpe (Szendrei Mónika), Kis-palóc (Palotás Jolán, kicsi és tájszólásban beszél), Kuffer (Pilez Péter), Mútyi (Érchegyi Mária), Mútyúr (Hárs Anna, Hriazik István, Szendrei Mónika), Patkány (Dombovári István, kis termetű és elég nem szép fiú), Pici (Csikos László, Hriazik István, Szabó Piroska), Picur (Markolt Attila), Pöttöm (Vándor Ilona), Pöttyi (Ágh Éva, Kneisz Erzsébet, Sipos Eszter), Pötty (Ágh Éva)

Prütyi (Pátkai Györgyi), Tökmag (Horváth Éva), Töppörtyű (Bodó Anna), Töpszli (Szendrei Monika), Zuzi (Pilcz Péter, zömök).

A kövér testalkat: Bunkó (Izemann Péter), Dágadt (Hajdu Péter), Duci (Kisfalvi Mária), Dundi (Hetényi Péter, Kémán Zsuzsa), Dusi (Radácsi Magdolna), Gömböc (Kattári János), Gömböly (Kardos Péter), Maci (Kmetovits Erzsébet, Nagy Zoltán, Szabó Katalin), Micike (Lóczy Judit, Végvölgyi Erzsébet), Rófi (Kalla Éva), Pufi (Borbély Zsuzsa, Balog György, Tosch Zsuzsa), Molett (Szakál Márta), Szögletes (Gyórik János), Tündérborjú (Kuti Zsuzsa).

2. Egyéb feltűnő testrésze (orra, füle, lába stb.) miatt

A bőr színe: Csoki (Jászonyi Katalin, Mecseki Károly, barna a bőrük), Lumumba (Hatvány Tibor, néger a kinézete és kreol a bőre), Mario (Juhász Gyula, olyan mint egy olasz).

A fej alakja: Buksi (Kassai János, nagyon gömbölyű a feje), Fejenagy (Nagy Gyula, nagy a feje), Kókuszfejű (Zentai Katalin), Ló (Budai László, fejének alakja, dús sörénye, nagy szempillái valóban egy ló benyomását keltik).

A fülek alakja, nagysága: Fülecs (Moravszki János, Orbán Ernő), Tapsi (Deák László).

A lábak tulajdonságai: Szőrös (Csordás Tibor), Trapézlabd (Erlein Júlia, vastag a lába), Zergelábú (Zentai Katalin, vékony a lába).

Az orr alakja, nagysága: Csuka (Jurásek Ilona, hosszú az orra és hegyes), Pinókió (Bognár Péter, nagy orra van), Rézorru (Kolosi Tamás), Turosi (Sági Miklós), Veréb (Pál Ferenc, nagy orra van, olyan mint a veréb csőre).

Hajszín, hajviselet alapján: Bájgúnár (Csötönyi Sándor - nőies frizurája miatt), Brátusz (Óry Miklós - göndör a haja, kicsit római arcéle miatt, és szereti a történelmet), Bítlisz (Mezősi György) Cinóber (Hajtó Sarolta - vörös a haja), Cofi (Kalmár Ildikó, Zerinváry Zsuzsa). Csibe, Csirke (Belezdi Sándor - ritka a haja mint egy csibének), Csupi (Máté Erzsébet - rövid a haja), Csutak (Szalay Judit), Göndör (Horvát János), Gyapjas (Halász Mária, Óry Miklós, Szántó Péter), Parkinca (Varga Margit), Hangulatlámpa (Dobránszky László - vörös a haja), Kabos (Locker Márton - vörös a haja), Kiskabos (Szigeti László - vörös a haja), Kiskontyos (Stadler Gabriella), Kopasz (Ács Katalin, Hortobágy Sándor, Iglódi András, Korényi András, Szabó Sándor - ritka a hajuk, vagy mert egyszer kopaszra vágatták), Kopi (Iglódi András - a Kopasz névből rövidítve), Móher (Blahó János - Afrikára emlékeztető gyapjas haja miatt), Öcsi (Darányi Katalin, Dombi Lívia, Szabó Júlia - fiús hajviseletük miatt), Róka (Kalina Ernő - ezüstrókából rövidítve, az Ezüstróka nevet világos hajszínéről kapta), Símafej (Fucskó István - erősen lenyalt frizurát viselt), Süni (Oldal Krisztina, Zelenák Erzsébet), Színes (Bittner Mihály - vörös), Szőke (Mihalovits György), Szőketündér (Csörgő Katalin), Stoplámpa (Blázy Zsuzsa - vöröse), Szendvics (Révész László - vajszerű haja miatt), Szőcsi (Fehér Erika, Györfly Mária, Honti Mária, Halmai Mária, Kristmann Ilona, Óry Éva, Szabó Erzsébet, Tóth Zsuzsanna), Tájfől (Szalay Zsuzsanna - haja a tejfelhez hasonlít), Tollas (Pál Ferenc - a haja csomókban áll), Tüske (Lőrincz Árpád - mikor megismertük, tuskés haja volt), (Máté Erzsébet - rövid a haja), Róltex Rudi (Gáspár Zsolt).

Egyéb külső tulajdonság: Cékla (Prjevara Erzsébet - piros az arca, mikor felel), Egér (Füzesi István - kicsi a szeme és erős szemfogai vannak), Szemafor (Füzesi

István - vállát féloldalasan tartja), Kannibál, Néger (Brandy János - külső hasonlóság miatt), Pirány (Pál István - a tenyérynői nagyságú és rettentő falánk dél-amerikai halhoz hasonlít), Pocok (Pauer Mária - hasonlít egy kiségerhez), Veréb (Pálffy Erzsébet - külső megjelenése miatt).

Hang és beszéddel kapcsolatosak: Buborék (Erdős Éva - orrsövény-ferdülése miatt orrhangon, buborékolva beszélt), Dömcsö, Döme (Kiss Géza - dörmögő hangja miatt), Frici (Szőnyi Éva - fiú hangja miatt), Inci (Cser Éva - vékony hangja van, mint a Foxi-Maxi filmben szereplő kiségernek), Kishibás (Geiger József - raccsol, különben teljesen tökéletes, tehát csak ez a kis hibája van), Művész (Zákányi Ilona - hangja miatt), Palóc (Palotás Jolán - tájszólása miatt).

A tanulók mozgása: Balerina (Legény Imre - nőies a mozgása), Balta (Ábel János - darabos a mozgása), Mariska (Bella Mária - mozgása miatt a Riskához hasonlították).

B. A tanuló jellembeli vonásai, érdeklődése, lelki tulajdonságai, feltűnő vagy szokásos cselekedetei, véletlen elszólása alapján kapott szólítónevek

A tanuló viselkedése, egyénisége: Agyafúrt (Hidi István - úgyesen lóg az órakeről), Apáca (Barbai Erzsébet - csendes, zárkózott, vallásos, könnyen pirulós lány), Beles (Marczy György - mindig éhes, nagyétkű), Balázs (László Ferenc - mindig alszik, mint József Attila kis Balázsa), Cilike (Racsek Zsuzsanna - ügyetlenségéről).

Császár (Kuryk Zoltán - egyéniségének szuggesztív volta miatt), Fanyűvő (Neményi György - emberfelelti erővel rendelkezik), Házisárkány (Magócsi Ibolya - nagyszájú), Huligán (Pethő Margit - pont ellentéte egy huligánnak), Kaja (Cseke Klára - mindig éhes), Kefe (Anca Molnár Lajos - ideges, jól fel lehet húzni), Kölyök (Kiss Ibolya - természete miatt), Kölyök (Magócsi Ibolya - viselkedése), Mimóza (Németh Ildikó - természete), Mutter (Szél Mária - legidősebb köztünk), Rityeg (Szentirmai Magdolna - sokat nevet), Samu (Balla Judit - Fiús természetű), Stanci (Pejérváry Emőke - sápadt, félénk kislány, kissé öreges).

A tanuló érdeklődése: Cica (Baumgartner Edit - szereti a tejet), Csónakos (Izemann Péter - sportol), Dzsím (Zsitva Tibor - angolul tanul), Kajakos (Karpeta János - Kajakos sportot űz), Kulcsár (Győrik János - gerelyt dob és Kulcsár a mintaképe), Lajoska (Iványi János - verseket ír és ez az írói álneve), Mario (Bicher Gabriella - kedvenc énekeese Mario Lanza), Motoros (Mátyás József - érdeklődik a motorok iránt), Piktör (Mihalovits György - nagyon szeret festeni), Romi (Veres Erzsébet - kedvenc színésznője Romy Schneider), Szamóca (Sánta Erzsébet - szereti a szamócát), Toszka (Kovácsóczy Katalin - nagyon szereti az operát, különösen ezt), Trapista (Asztalos István - szereti ezt a sajtot), Tücsi (Grill Magdolna - szívesen énekel).

Valamilyen jellegzetes eset, tett: Cica (Göbölös Eszter - nyáron kedvenc tartózkodási helye egy Cica nevű csónak volt), Cumi (Bandl Tamás - órákon gyakran cumizik), Csabi (Törköly Anna - volt egy szamara, s azt hívták így), Csarli (Szántó István - mozdulatai Chaplinéhoz hasonlítanak), Homok (Szávódszky István - egyszer homokvárat épített), Kaktusz (Ács Katalin - ő locsolja a kaktuszt), Klubszoba (Kovács András - mindig a klubszobában volt), Menzás (Budinszky András -

az iskolában ebédelt), Ószeres (Jakubovits Gábor - veszekedtek és leejtették a rádióját, ami össze-visszatört), Vandál (Nárai Sándor - a kollégiumban összetörte a szekrényt), Vlaszov (Győrik János - mikor feláll a tanulóban és nyújtózkodik, olyan súlyemelő mozdulatokat végez, mint Vlaszov).

Véletlen elszólásokból: Babics (Gyenes Bertalan - egy magyar órán Babits-csal kapcsolatosan marhaságot mondott), Geszler (Bacsa István - Tell Vilmostal kapcsolatos elszólás), Hümér (Villányi András - „Hü, már engem tetszett kihívni, tanár úr”, mondta egyszer matematika órán), Lajos (Szűcs József - véletlenül így hívták ki felelni), Média (Vass Mária - ezt a latin szót tanulta szorgalmasan), Misi (Gyenes Bertalan - Babics szólítónevéből alakult), Őcsi (Haán András - egyszer mondta neki valaki, és akkor haragudott érte), Pipin (Gyenes Bertalan - egy történelem órai feleletéért).

Más személyhez való tartozás alapján: Bojér (Kasza Kálmán - Bojér nevű tanárt már nagyon régen ismerte, és sokszor hivatkozott rá), Csocsoszn (Kuthy István - Pinkertonnak képzei magát), Drusza (Tóth Attila - az osztály másik Tóthja hívja így), Dzsoni (Popellár Margit - ideálja képzei neve), Hugi (Dénes Katalin - a kollégiumban családot alapítottunk, s én voltam a kislány), Hugi (Kátai Zsuzsa - legjobb barátnőjével testvérekké fogadták egymást, s ő a fiatalabb), Iker (Mészáros Éva - két ilyen nevű lány van az osztályban), Iker (Mészáros Zsuzsa - padtársa hívja így), Szomszéd I. (Hegedűs Margit - padtársa hívja így), Szomszéd II. (Váraljai Ilona - padtársa hívja így), Vicus (Kurucz István - Ica nevű lánynak udvarolt, így lett Ica, majd Vicus).

A tanulóhoz tartozó feltűnő tárgy). Bébi (Grácer Teréz - 34-es csatos gyerekcipőjéről), Surranó (Madaras Gyula - vastag talpú cipője miatt), Szergej (Vadász István - tajgára illő télikabátjáról elnevezve).

Kettős elemű nevek: Elektro Marcsa (Zselyonka Mária - feleléskor úgy beszél, mint egy magnetofon), Fúrge Gonzálesz (Horváth Ferenc - A Gonzaleszt énekelte, és torna órán fúrge volt), Kácsa Róka (Kalina Ernő - róka egy szólítóneve és Kácson született), Tell Vilma (Soós Ildikó - puskázott és így nevezték el), Villany-szemű Dzseki (Ancsa Molnár Lajos - erős, dioptriás szemüvegén át látni, mint ugrál le és fel a szeme, amikor mérges), Zsan Morel (Steinecker Árpád - színészképeket vásárolt, és Jean Morelt mondott Jean Sorel helyett).

T a r t a l o m

B e v e z e t é s	1
I. Keresztnevekből alakult szólítónevek	2
1. Képzéssel alakult szólítónevek	2
2. A teljes keresztnév áll szólítónévként	12
3. Mássalhangzováltozással alakult szólítónevek	12
4. Név eleji csonkulással alakult szólítónevek	13
5. Idegen keresztnevek használata szólítónévként megfelelés vagy hasonló hangzás alapján	14
6. Névcserek	15
7. Név végi rövidüléssel alakult szólítónevek	15
8. Szólítónévként használt tulajdonnevek, közszavak, idegen szavak	16
9. Hangcsoportismétléssel alakult szólítónevek	16
10. Ikerítéssel alakult szólítónév	17
11. Egyéb keresztnévből alakult szólítónevek	17
12. A keresztnév asszociációjával keletkezett szólítónév	17
II. Családnévekből alakult szólítónevek	17
1. A családnévből képzéssel alakult szólítónevek	17
2. Változatlan családnév használata szólítónévként	21
3. Szólítónévül használt közszavak és tulajdonnevek	21
4. Név végi rövidüléssel keletkezett szólítónevek	23
5. A családnévből jelentéstani okok alapján keletkezett szólítónevek	24
6. Idegen hatásra keletkezett szólítónevek	25
7. Hangcsoportismétléssel alakult szólítónevek	26
8. Összetétellel alakult szólítónevek	26
9. Ikerítésből való kiválások	26
10. Egyéb családnévből alakult szólítónév	26
A személynév mindkét eleméből alakult szólítónevek	26

III. A család- és keresztnevektől függetlenül alakult szólítónevek	27
A/ A névadás indítéka külső tulajdonság	28
1. A tanuló termete	28
2. Egyéb feltűnő testrésze	29
B/ A tanuló jellembeli vonásai, érdeklődése, lelki tulajdonságai, feltűnő vagy szokásos cselekedetei, véletlen elszólása alapján kapott szólítónevek	31

Készült az ELTE Soksorozítóüzemében
250 példányban

Felelős kiadó: Dr. Diószegi István

Felelős vezető: Arató Tamás

Copyright: Somlósi Antónia, 1980

ELTE 80186